

Хороша пам'ять. Хороша пам'ять

КУПИТИ

Коротке оповідання - це вищий пілотаж, вершина майстерності прозаїка, і рідкісні автори наважуються працювати у цьому жанрі. Марині Єщенко у збірці «Хороша пам'ять» це вдалося. Її герої - українці та українки, які пережили тяжкі воєнні травми і всіма силами намагаються зберегти волю до життя, психічну стійкість та оптимізм. За кожним оповіданням у дві-три сторінки виразно стоїть реальна доля у всій її глибині та драматизмі. Тут усе складно й неоднозначно, письменниця не пропонує тривіальних рішень, а справжній глибинний пафос її прози часом навмисно приховується за іронією і словесною грою

Марина Єщенко

Хороша пам'ять

АЙС ТІА

Холодного чаю якраз і не хотілося. Тобто це не означає, що хотілося гарячого. Просто в неї тільки дві руки, взяти холодний чай було би логічніше — тоді ще щось можна в руку зі стаканчиком прихопити. А ще ж друга рука є — і нею щось узяти можна — треба. А так хтозна-що.

— То берете?

— Три, — відповідає вона.

Волонтер наливає їй три стаканчики, вона вміщує їх на долоні лівої руки, притримує правою. Бляха, а що ж я фантазувала, що ще візьму?

— Відносьте чай он за той столик і приходьте, я дам перше і друге, — помітивши повне нерозуміння в її очах, додає: — І солодощі до чаю.

І таке, мабуть, на кожному вокзалі. І поїзди безкоштовні — бери та їдь. Але саме через те, що вони безкоштовні, туди і поналазила всіляка мерзота. Як я, думає Тамара.

Але солодощів вона якраз і не бере. Мабуть, тому, що малі просять. А якщо чесно, тому що у Зої зараз другий молочний зуб випав, і витягти третій із якоюсь там карамеллю буде нелогічно. Навіть навпаки. Якось так. А Паша постраждав нізащо. Але це якраз логічно — не те, що постраждав, і не те, що нізащо, а в тому сенсі, що лишився без солодощів. Бо він старший брат, який узагалі цукерок у дитинстві не їв, тож тепер має гарні здорові зуби. То мусить утішити сестру.

— А куди ми їдемо? — раптом питає він, коли миска із супом ще не закінчилася, а поруч чекає тарілка з гарячою картоплею-пюре та котлетою, а волонтер, якщо на нього подивитися (а Паша й не дивиться, але знає, так), буде радісно махати рукою: мовляв, добавки? Зараз! Ага, мовляв...

Тамара знає тільки звідки. Куди — що за питання? Навіть звідки вона виїхала, вона не впевнена. Тобто звідки саме виїхала впевнена, а чи таки виїхала — ні.

Усе відбулося в одну мить. Між тим, як подружка по телефону сказала: «Тікай!», але продовжила триндіти, розповідаючи, що в них на Виноградарі вже о восьмій ранку хліба не купиш, і тим, як у дворі бахнуло, завив сусідський бульдог, і Тамара подумала, що слава Богу, бо треба, щоби псині вдягали намордник. Тобто якби був намордник, то було би все те саме, але без «слава Богу». Минуло пів хвилини, хоча, може, й дві — Оксана ж любить хліб із кунжутом, а це довга балачка, ага... Коротше, як вилетіли шибки, Тамара не пам'ятає.

Як розплющила очі та побачила мовчазних сполоханих дітей, пам'ятає. Тільки якого дідька вони стояли в узголів'ї — от що було неясно. Тамара спробувала повести очима вбік, мовляв, тікайте, — вони не тікали; від вікна відійдіть — ні, ніфіга. «Може, я вже вмерла і не можу водити очима?» — думала Тамара.

— Вашу ж мати! — щодуху загорлала жінка.

А, ні, «ваша ж мати» жива — травмовані барабанні перетинки підтвердять. Діти оббігли її і стали попереду, але дивилися так само — відчужено і злякано. Що не так? Тамарі здалося, що от зараз встане, подивиться у дзеркало, все порішає, та тільки підвелася на ліктях і вигукнула:

— Упали! Бистро!

І вони справді впали бистро. Вибух навряд чи був потужніший за попередній, але оскільки шибок уже не було, то ударною хвилею дітей кинуло об стіну. Слава Богу, я не понавішала там гачків, подумала Тамара, ревно вірячи, що зараз знову зомліє, а коли отямиться, то вже все буде добре — включно з вибитими стеклами. Але ні: до третього вибуху вона встигла вибігти в коридор, повернутися до кімнати, гримнути на дітей, зрозуміти, що зараз не час і не місце на них гримати, вибачитися, миттєво зрозуміти, що їм твоє

гримання і твої вибачення до сраки, схопити Зою на руки, а Пашу за комір і затягти обох до коридору. Хух!

Але третього вибуху не було. Ні просто зараз, ні через дві хвилини, ні через сім. Протягом наступних двох хвилин вона швидко вдягнула дітей у зимове, а ще через п'ять вже смикала мерзлі дверцята свого допотопного «ланоса». Коли після п'ятої невдалої спроби скласти - іспит на водійські права Тамара заплатила за них («купила водійське посвідчення, називай речі своїми іменами»), Андрій сказав, щоб і близько не підходила до машини. Але вона знала, завжди знала, що з будь-якого правила є винятки. І от зараз настав час цього винятку. Дверцята відчинилися. Тамара впала на водійське місце й почала згадувати, що там, куди і як... Стоп! Вискочила, схопила дітей, які зачудовано стирчали на парковці, затягнула в машину, всадила в автокрісла, пристебнула... Хух!

Вона не думала про те, наскільки нереально виїхати з оточеного селища, котре безупинно бомблять, — бо знала це нутром. Тому бажання мала лише одне: загинути швидко, безболісно і всім разом. Насправді жодних бажань не було. Просто набір необґрунтованих автоматизованих дій: сіла в машину — згадала про дітей — вийшла з машини — упаковала дітей — сіла в машину... А далі? Які в тебе плани?!

А планів ніяких і не було.

Лише на перехресті, коли треба було вибрати, куди їхати, і логічно ж було би прямо, — вона побачила в небі літак. Ворожий, наш? Хрін йо зна, і вона звернула наліво — туди, де виднівся танк із наклеєним «Z» на башті, а танкісти-буряти сиділи поруч прямо на землі — знали ж бо, що вона вже їх заждалася. Вона — земля, а не Тамара. Тамара ж під'їхала ближче і зупинилася на мить раніше, ніж їй махнув головний бурят. Хоча чого це вона вирішила, що він головний? Мабуть, тому, що він єдиний стояв, і в нього одного штани на дупі були ще чисті.

Слава Богу, я сьогодні нічого не фотографувала... Слава Богу, я сьогодні не фотографувала... Але ні, вона не могла не сфотографувати те, на що перетворилася її квартира після тих вибухів.

Бурят простягнув руку, і Тамара відразу ж поклала йому в долоню смартфон. «Безболісно, безболісно...» — нуртувало в неї в голові, і вона мимоволі усміхнулася. І бурят теж — теж усміхнувся. Покрутив смартфон у руці і кинув позаду себе.

— Туда не єхай — злиє русскіє.

— Ага... — Тамара зглитнула. І не зрушила з місця. Куди ж тепер їхати?

Бурят, схоже, не очікував, що вона не зрушить із місця. Мав ще щось сказати? Але що?

— Туда! — він ще раз недоумкувато посміхнувся і махнув рукою направо. Ще раз, бо, як здалося Тамарі, його попередня посмішка теж виглядала недоумкуватою.

Ще частку секунди вона думала, що, чорт, у смартфоні ж усі її фото. Тоді згадала, що всі вони на гугл-фото, то навіщо про них думати, а ще через секунду думала, що буряти теж можуть бути злими, і її смартфон зараз у них, тому думати про це зараз — не найкраща ідея...

Як вона влетіла на «ланосі» до Києва, Тамара не пам'ятає. І як бігла до вокзалу, а якийсь дядько кричав: «Стопе, ти ж у машині дітей забула!» — теж. Утім, вернулася. Пашу під руку, Зою на руки, та тобі вже шість років, ану сама йди! Ні, несла, бігла. А, дідько! Навіть дверцята в машині не зачинила: не те щоби не замкнула — навіть не причинила! Та пофіг. У який поїзд змогла пропхатися, тим і поїхала. А, хух, діти тут! Тим і рушили.

«Куди ми їдемо?» — думала Тамара, калатаючи ложкою у стаканчику: зараз чай вичахне, і можна буде пити. От блін: айс тіа — уже не калатає. А справді — куди саме? Із львівського вокзалу постійно вирушають поїзди за кордон. Ну, не так щоби постійно, але вона чула — оголошували. Але що вона забула за кордоном? Хіба щоби чоловік потім сміявся, яка вона спритна: дісталася під час війни туди, куди він ще до весілля обіцяв її звозити і не звозив?

І вона відставляє стаканчик, аби не облитися окропом, і сміється. Так, сміється. А тоді дивиться на дітей — обоє поруч, як і треба, й обоє так на когось схожі... І думає: твою ж мать, де Андрій?!

Картгауз — Ферден-ан-дер-Аллер (Німеччина).

Серпень — вересень 2022

НІЧОГО ТИ НЕ ВТОРОПАВ

Час «ікс» настав.

Та де він там настав, черевики краще зашнуруй! Триндиш ото!

Юра не триндів, Слава не обурювалася. Сиділи у черзі до гінеколога, і Юра всіляко показував, що у черзі сидить вона, а він за компанію.

За холдинг-корпорацію ще скажи, думала Слава. А сама ж нічого й не казала. Вона не любила ходити до гінекологів, але мужньо ходила двічі на рік: на початку року й у червні. Тому коли наприкінці серпня прокинулася від ріжучого болю внизу живота, подумала: ну, ні. Але Юра був іншої думки: вона вагітна, і це не я. Якщо я вагітна, і це не ти, то ти собі вирок малюєш, уторопав?

Але обоє мовчали — нічого не второпали, по ходу. Перед ними у черзі сиділа молода дівчина. Із животом. Ні, явно ж не для того прийшла, щоби з'ясувати, чи вагітна, метикував Юра. Вона постійно хіхікала й інколи навіть витирала хустинкою слину, яку розбризкувала по спідниці та по штанах сусідів. Нічого собі — акуратна.

— Таке буває, — не збавляла градус хіхікання вона.

І таке теж, подумки погоджувався Юра.

З усіма чи через одного? — Слава — теж подумки.

— Ні, але я зараз вам розкажу! — час від часу грозилася і не розказувала дівчина.

Юрі спочатку було цікаво, що ж там таке, потім байдуже — навіть вуха був готовий затуляти, якщо вона почне говорити. Тепер наступна стадія: байдуже, що почує. А дівчина мовчала. І це неабияк злило. Коли вона заходить, а після них у черзі нікого немає — таке теж буває! — Юра раптом наважується і каже:

— Ти не думай — коли що, я згодний.

А Слава й не думає нічого. Лише намагається гордо випростатися і зазирнути йому в очі — у маленькі хитрі очиці, вважає вона. От нащо я взяла його із собою сюди? Нащо вийшла заміж за нього? Придурок. Веде себе, як підліток. Виродок. А дитину від виродка вона не хоче. Хоча і знає, що не вагітна. Спати зі мною треба, щоб я завагітніла! Але так і не випросталася: ріжучий біль — він такий.

— Ну? — уже начебто приймає його згоду Слава.

Він роззирається: це до мене? До тебе, придурку!

— Ти ж не кинеш мене? Це ж випадковий зв'язок? — не може повірити, що це він особисто таке каже, Юра.

Точно, думає Слава, я вагітна не від нього. Значить, син, можливо, не буде таким придурком, як він. А чого він раптом заметушився? Не уявний син — чоловік. Що, Юро, боїшся, що до армії заберуть? Сподіваєшся, що не візьмуть, якщо я вагітна?

Знову горда спроба випростатися, але тільки спроба — і тихе скавуління. Не таке вже й горде.

То не я його взяла із собою — нащо? — а він мене сюди машиною привіз. І Слава вже із вдячністю дивиться на чоловіка. Свій же. Десять років у шлюбі. Треба ж таке! Випадковий зв'язок, думає! Що ти, придурку, оце надумав?

Із кабінету вибігає дівчина із животом. Юра її так і позначив: дівчина із животом. Сама мала, а живіт великий. Двійня, думає Юра.

— Я вас тут почекаю, — сміється ця малявка.

Вас? І Слава швидко заскакує до кабінету гінеколога. Вона ще буде мені щось розповідати! У Юри теж з'являється та сама думка, він схоплюється, але бігти нема куди: поблизу лише кабінети гінекологів.

Та й зараз він начебто у безпеці — дівчина ж чекає на них. Тобто на обох.

— Ладно, тобі важливіше, — сміється дівчина.

Зараз буде бризкатися слиною. Але ні, якось обходиться.

— Я не байдужа до дітей. Просто досі ще не хотіла. Та, може, і хотіла. Але від мужа. Якби він був... — сміється, закашлюється.

«Згвалтування?» — думає Юра. А Слава ж колись жалілася йому, що начальник якось неоднозначно до неї дихає. «Порозповідай мені тут, — відповів тоді Юра. — Я, коли ревную, становлюся агресивний». Становлюся агресивний... А зараз ти нормальний, чи як? Може, твою Ясю згвалтував той придурок, і про це їй навіть сказати тобі не можна, ревнивий ти довбень!

— Угу, — буркає Юра.

Контакт встановлено, і дівчина жваво щебече далі:

— Сусід, — і з ущипливою усмішливістю заглядає йому в очі: ти ж здогадався, так?

Старий сусіда її згвалтував?! Думки Юрка крутяться по тій самій орбіті.

— Я вже зрозуміла, що ти не торопаєш, — сміється дівчина із животом.

— Пристрелити його треба? — Юра збирається й видає максимальну кмітливість.

— От я і кажу: не второпав! — і сміється, сміється, сміється.

— Кажи вже, — нарешті видушує із себе Юра.

У школі пробовтався на допризовній підготовці. На фізкультурі теж задурно бовтався у спецгрупі. Пристрелити! Кому він це розкажує! Але

та, кому він це розказує, із нього ж і сміється.

— Це дружок мій. На кілька років старший. Прибіг у кінці лютого. Спасіть-допоможіть! Завжди був такий веселун. Каже, що від армії можу врятувати його тільки я. «Якщо я буду батьком, — каже, — мене не візьмуть».

— Так батьком же так одразу не станеш, — вмикається Юра.

— О, вже метикуєш! — таки бризкає слиною дівчина із животом.

— Ладно, не тягнутиму інтригу. Він зараз воює. Й оце телефонував учора, питав, як там його дитина. Ти про що? — кажу. Не дитина, а діти. Старанний ти хлопець. Із першого разу — і такий успіх!

Юрина голова починає крутитися від її сміху. Піднімає очі, дивиться: дівчина із животом мовчить. Зацікавлено його роздивляється. Але ж мовчить. І не сміється.

— Сказав, що приїде — відпустку на два дні дали. Що жениться на мені, сказав. А я ж від нього дітей і хотіла, і щоб він був моїм мужем хотіла. А сьогодні почула, що їхній напрямок дуже побили. І телефон мовчить. Це ж треба!..

Ні, вона серйозна. Дівчина із животом серйозна. Її неврівноважена смішливість — то лише здається.

— А смієшся чого? — сухо зглицує Юра.

Вона дивиться на нього прискіпливо й ображено: ні, нічого ти не второпав.

— Вони мають в радості в мене у животі рости. Це ж і його діти.

Слава виходить із кабінету гінеколога. Юра схоплюється — йому і втекти хочеться, і покинути дівчину із животом незручно. Вона насмішливо на нього дивиться, а тоді повільно підморгує — правим, а тоді лівим оком. Хоча ні: схоже, просто заплющує очі. Юра хапає Славу за руку й веде до сходів.

— Ходімо.

— Я робила УЗД, — не ведеться Слава.

Вагітна від старого діда-хрича?!

— Ну? — вичавлює він.

— У мене овуляційний синдром, чи щось таке. Кажуть — саме час вагітніти.

— І тому ти завагітніла?

— Що ти мелеш, Юрку? Просто зараз найкраща пора цим зайнятися! — і вже вона тягне його зі сходів, а він іде та думає, що це його, саме його напямок сьогодні розбили — а може, і зараз б'ють! — і треба робити що завгодно, щоби діти не залишилися сиротами.

— Де твоя машина, Юрку? — пустотливо питає Слава, щойно вони виходять у двір поліклініки.

Він бачить по її грайливому настрою, що вона може навіть у машині... А потім — двійнята, й обоє сироти.

— Тобі ж боліло вранці дуже.

— Та яка, нафіг, різниця. Поїхали!

Він заплющує очі і розплющує.

Слава весела — це добре. Діти мають рости в радості. Бо це ж і його діти.

Київ.

Листопад 2022

ВАГІНАЛЬНІ КУЛЬКИ

У неї було тільки одне зобов'язання: подзвонити. Тільки-но перетнеш кордон — подзвони. Нагодують волонтери — подзвони. Знайдеш, де жити, — подзвони.

І будеш жити, то теж телефонуй, думала Юля.

Від самого початку їй не подобалася ідея їхати за кордон. Ну нахіба? У Чорткові відносно спокійно. Так, інколи прилітає. Але ж не до них. Як не дивитися новини в інтернеті і не слухати сирен повітряних тривог, то й не прилітає. Хоча що можна судити про прильоти двадцять четвертого лютого? Вона ще тільки очі продерла, а Олег уже купив на заправці бензину. Вона у душ сходила, а він купив їй дві пари шкарпеток. Вона турку з кавою поставила на плиту, а він тим часом уже відмикав двері їхнього будинку.

— Та ну, — відповіла Юля на його розповідь про початок війни.

— Та ну, — відповіла Юля на пропозицію виїхати за кордон.

Хоча в голові крутилося «Ух ти!»

— Румунію не беремо до уваги, Угорщину не беремо до уваги. Польща, Словаччина?

— Німеччина, Австрія?

— А чого це Німеччина чи Австрія? — наїжачився Олег.

— Усе логічно, — мегалогічно роз'яснила Юля. — Війна лише три чи скільки-то там годин триває. Незрозуміло, може, до вечора і припиниться. Які там нафіг волонтери? Це ми знаємо, що в нас війна, бо війна в нас. І я ще подумаю, чи вірити тобі — треба новини ввімкнути. А сусідні країни ще не докумекали. Коли я поїду до Польщі, то ні я не знатиму, що там робити, ні вони не знатимуть, що зі мною

робити. А якщо поїду в Німеччину, то поки доїду, вони вже оговтаються.

— А якщо війна закінчиться до вечора? — усміхнувся Олег.

— Тьху на тебе, не жартуй так.

І вони разом розсміялися. Але далі почали зосереджено збиратися: одяг, взуття, документи, крем від зморщок.

— Який іще, нафіг, крем від зморщок? Тобі ж тільки двадцять вісім!

— А якби не крем від зморщок, то дав би всі тридцять два!

І не заперечиш. Що там далі?

— А це що за хрінь?! — о, він лютиться — і це прекрасно!

— Вагінальні кульки, — незворушно відповідає Юля, водночас розуміючи, що її спокій добігає кінця.

— Вагінальні... що?! Юлю, що це за хрінь?!

— А ти думав усе так просто? Що все само собою, без проблем мені дістається? Ти ж вихваляв мене, яка я класна! То ось завдяки чому я така класна!

Зараз вона зареве для переконливості. Зараз, зараз, хвилиночку... О, пішли сльози!

— Добре, визнаю: ти така класна не за заводськими налаштуваннями, а завдяки оцій хріні. Але в Німеччині вони тобі не треба.

— Олежку! — вона ще тягнула звук «у», а з його погляду вже усвідомлювала: не треба.

Ну, не треба, так і не треба! Що тут думати. Сусіди, мабуть, зараз ще тільки снідати сідають, а вони вже втелючилися в його «газельку» і несуться до кордону.

— Може, Чехія? — безнадійно питає Олег, поки вони стоять у величезній черзі на митниці у Львівській області. — Це далі, ніж Польща, але ближче, ніж Німеччина.

— Тобі це не треба, — єхидно посміхається Юля.

«Один — нуль, отак тобі!» — думає вона. Хоча якби була більш кмітливою та уважною, то насправді один — один.

Лише годин за п'ять їй удається пройти кордон. І чого ці львів'яни придурошні пнуться, думає Юля, Росія ж колошматить Центр, Схід і Південь, нам нема чого боятися. Аха, нам — до неї раптом доходить, що й сама вона не бозна-звідки припхалася, а із Заходу, де ще безпечно. Отож бо. Вона оглядається і махає Олегові рукою. А за кілька хвилин набирає його номер:

— Угадай!

— Що?

— Неправильна відповідь!

— Що я маю вгадати? — він і злиться, як уміє тільки він, і водночас не може приховати: радий, що вона по той бік кордону. Що подзвонила.

— Ти що, радий, що я поїхала?! — метал у голосі.

— Я радий, що ти у безпеці.

— Тобто ти радий, що я поїхала.

— Я радий тебе чути. Я ж просив подзвонити, як перетнеш кордон і знайдеш волонтерів. Ти телефонуєш. Ось так.

— А, так! — оживає Юля. — Я ж думала, що сьогодні ще не буде жодних волонтерів. А ні — львів'яни швидко привели їх до тями. То я вже й бутербродів із кавою налупилася... — і вона сміється так, мовби щойно дізналася, що випадково з'їла булочку із запеченою в ній

рідкісною коштовністю. Мало би бути прикро, що задурно втратила шанс озолотитися, але натомість радіє, що зуби не пощербила.

Їхати довелося через усю Польщу і всю Чехію. Або й тричі не через усі ці країни — хіба вона знає? Але західняки, звісно, її засмутили: і куди вони ото пруться? Олег казав за Чехію — та яка там Чехія: їй закортіло залишитися в Любліні, коли автобус зупинився на автостанції. Якби не речі у багажному відділенні, то й не верталась би до автобуса.

Пересадки, та ще й ці європейські приколи — виявилось, що окремо платиш за проїзд, а окремо за місце в потязі. А їй тільки на перше вистачило розуму. Хоча невідомо, на що вистачило, а на що ні, але факт залишався фактом: їхала вона із квитком, але без місця. Її навіть ледь із поїзда не висадили — кажуть, на нічні поїзди квитки без місця не можна купляти.

— А продавати можна? Можна, я питаю?! — невідомо в кого допитувалася Юля, бо провідник уже давно пішов із тамбура, де вона розташувалася на підлозі.

Вона щогодини переглядала новини, хоча де там щогодини — повсякчас. Може, це все недолугий жарт? Чи Олегів, який запроторив її за кордон, чи ведучої новин, чи Росії? Але ні: перші двоє точно не жартували. І третя тим більше. Та й повідомлення вже на всіх сайтах.

Юля знала, що робить, але не розуміла — чому. Або знала чому, та не розуміла — що. Не розуміла й того, чому Олег не поїхав із нею. В інтернеті прочитала, що чоловікам заборонили виїзд. Він же свого часу відкупився від армії — хто ж повірить, що у прикордонників не знайшов би блату. Що ти надумав, Олежку, що? Невже воювати підеш? Відповідай, я тебе питаю!

І вона зловтішно торсала сумку, на дні якої були заховані — так, вона їх таки прихопила, — вагінальні кульки.

Коли їхала із Праги до Дрездена, уже не читала новин. Забула підключити роумінг, і двісті гривень як корова язиком злизала. Та й утомилася дуже. Радості бачити українку ніхто ніде не виявляє. А, ні,

— співчуття! Точно, співчуття ніхто не виявляє. Треба зайнятися їхнім вихованням. Добре, займуся. Щойно десь устаканюся.

У Дрездені Юля виявилася на той час чи не єдиною біженкою. Тобто це сама вона так оцінила ситуацію, бо чи ще не було там на вокзалі українців, вона не знає, а от що бігала і задовбувала всіх українською, а коли таки змилювалися і підключили їй залізничний вай-фай, то задовбувала гугл-транслейтом одна вона. Ну так, вимагала, щоби їй надали допомогу:

— Хелп мі! Ай фром Юкрейн! — таки не зовсім пропащою була жінка.

Врешті німці змилювалися, а чи то докумекали, за Юліним висловом, і якась громадська організація взяла її під своє крило. Червоний Хрест, хто ж іще? — вирішила вона.

Першу ніч Юля ночувала в якомусь кабінеті майже на підлозі (майже, бо перину для неї таки знайшли, але поклали на долівці), але вже наступного дня її відвезли у якесь село, де місцевий фермер виявив бажання опікуватися нещасною біженкою, щойно витягнутою з-під завалів. Так-так, це була та сама мить, коли Юля усвідомила, що «Україна» і «завали» відтепер в одному реченні.

На п'ятий день, коли до села приїхали ще кілька українок — переважно затурканих харків'янок, чиї будинки розбомбили дощенту (чому Юля не надто й вірила, бо роумінг так і не запрацював, а вай-фай — ну так, фермер дав їй пароль, та не для того ж він, аби читати всілякі дурниці!) — її попросили, щоби ввела співвітчизниць у курс справ. У курс? Справ? Співвітчизниць?! Це було щось новеньке.

— Што здесь, как здесь? — спитала в неї Женя, про яку й не скажеш, що дуже пригноблена подіями. Це вже потім виявиться, що вона свого часу втекла до Харкова з Донецька. Втекла, але майже одразу зрозуміла, що те все тимчасове, що Донбасом справа не обмежиться. І Німеччина зараз теж тимчасова, подумала Юля.

— Нудно тут, просто жесь, — відповіла по дружбі.

«Нудно? Нудно! Нудно...» — котилося рядами. Але навіть брехати — одним-єдиним рядом. І то троє із п'яти пропустили повз вуха сопливе зітхання Юлі, а охала та ахала на все лише біженка із Кременчука.

— Саздайот відімасть, што ана тоже патерпєвшая, прікінь, — шепнула їй на вухо Женя.

Юля, як не дивно, «прикинула», і їй навіть стало не нудно.

...Березень, квітень, травень. Юля вже кільканадцять разів грозилася виїхати назад до України, жінка фермера, яка весь тиждень працювала у Берліні, а додому приїжджала тільки на вихідних, грозилася вигнати нафіг цю «прошмандовку» («Я не знаю німецької, може, вона і щось лагідніше казала, аха», — сміялася Юля), а Олег лише просив, аби вона залишалася виваженою і стриманою.

— Скажи чесно, ти пішов до війська? — Юля раптом припиняла реготати і ставала серйозною. — От хай Схід і воює! Це вони у всьому винні. Тому їм і прилітає!

— Заспокойся, тобі воно не треба.

Один — один, — думала вона. — Кепська математика.

А одинадцятого червня прилетіло у Чортків. Юля читала про це всю неділю: ні, майже всю — після обіду дружина фермера поїхала, і вона вибралася на світ божий зі своєї конури.

«Не переживай, — писав їй фермер у гугл-транслейті, — поки не з'ясуєш правду, не смій переживати».

«Він воює, — відповідала Юля. — У Чорткові він не загине».

— Погані справи, — мовив Олег, кидаючи картату сумку на ліжко.

— Чого? Я думала — навпаки: тепер можемо бути певні. Вона ще рік не повернеться.

— Ніфіга, завтра буде тут.

На цьому Мілана полізла в тумбочку — вигрібати косметику.

— Тільки не кажи, що маєш крем від зморщок.

— Тобто? — нервово сіпнулася Мілана: жонатий боязливий кавалер їй і тричі не здався.

Тим часом на підлогу випали вагінальні кульки. І зовсім не ті, що він ховав у лютому.

Путте (Бельгія), Ейндговен (Нідерланди).

Серпень 2022

КІНДЕРСЮРПРИЗИ

— А кіндерсюрпризи не розкупили? — спитала Уляна.

Але про все по порядку.

Ніщо не віщувало лиха, якого й не повинно було бути, що вже там. День народження в дочки кожного року у цей самісінський день. І ти кожнісінського року забуваєш купити їй подарунок. Коли на першу річницю збіглося все ненависне тобі сімейство, і за їхніми купами подарунків була непомітна відсутність твого, а Соломійка ще не доганяла, що мама в неї розтелепа, то уже в чотири рочки вона навчилася це казати привселюдно і на повний голос. Тобто верещати, щоб і ті, кого ти не запросила на її іменини, не пропустили цю кричущу несправедливість повз вуха.

Але не пропускали повз вуха вони лише крик Соломійки, тобто вереск, а не його сенс. Коротше, змінивши чотири квартири, ти заприсяглася, що з'їдеш із п'ятої тільки тоді, коли будинок навпроти розлетиться на друзки. Тим паче, що недолугий мурал на ньому тобі не до вподоби.

— Наркомани, — казала ти чи про ватагу дітей разом із мультяшним Петриком П'яточкіним, зображену на стіні, чи про самого художника та його асистента, які кілька місяців збурювали весь район (за твоїми словами), малюючи той мурал. А втім, це було до того, як тебе зі скандалом виселили з попередньої квартири. Тоді і пішов від тебе чоловік (знову ж таки, за твоєю версією). Насправді ж він і на першій квартирі не з'являвся. Ти його не дуже-то й пам'ятаєш. Хоча хто ж не пам'ятає твого однокласника? Точно — ніхто.

Отже, Соломії цьогоріч виповнюється шість. І восени ти віддаси її до школи. «Здаси» — як висловилася твоя мати. Вона в тебе така ж добра, як і ти в той день, коли вибирала школу для дочки: щоби до десятої вечора можна було її там тримати! А чому не передбачено, щоби діти і ночували у школі? Хіба школи не для цього? А, це платна послуга...

А хіба ваша школа без цього безплатна? Кажете, вартість зовсім інша?.. О'кей-о'кей.

— Я над тобою так не збиткувалася, — заявила твоя мати.

— Звісно, п'ятий клас!

— У сенсі — п'ятий клас?

— О, не пам'ятаєш? Ти забула забрати мене зі школи. Лише пізно ввечері татко забрав!

— О, нарешті ти це вимовила! У тебе батько є. А в Соломійки немає!

— Ото ж бо. Тому мені й треба школу, куди можна здати Соломійку.

— Бажано назавжди, — тріумфально підсумовувала мати, радіючи, що так вдало все охарактеризувала.

— Ну так, назавжди, — ти й оком не повела.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

BOOK2GO
ЕЛЕКТРОННІ КНИГИ

КУПИТИ